

Rozwój mobilności wojskowej w Europie

Aleksandra Kozioł

Państwa demokratyczne mogą szybciej wysyłać sprzęt wojskowy na Ukrainę dzięki rozwijanej w UE mobilności wojskowej, która polega na usprawnianiu przetransportowania personelu i zasobów wojskowych. Do skutecznej wysyłki sprzętu przyczyniły się ujednoczone wymogi wojskowe i uproszczone procedury transportowe, które są powiązane z unijną aktualizacją kierunków rozwoju mobilności wojskowej w reakcji na rosyjską inwazję z lutego 2022 r. Nowe założenia będą jednak wymagały zwiększenia nakładów finansowych, szczególnie w zakresie ochrony infrastruktury transportowej i wsparcia partnerów, takich jak Ukraina i Mołdawia.

W listopadzie 2022 r. Komisja Europejska (KE) i wysoki przedstawiciel zaprezentowali plan działania na rzecz mobilności wojskowej 2.0. Zakłada on dalsze usprawnianie transportu żołnierzy i sprzętu wojskowego, poprawę ochrony niezbędnej do tego infrastruktury, ujednoczanie regulacji w tym zakresie, a także zacieśnianie współpracy, m.in. z NATO oraz państwami trzecimi, istotnymi dla zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa w Europie. Plan 2.0 jest [aktualizacją dokumentu z 2018 r.](#), którą przeprowadzono w związku z rosyjską pełnoskalową inwazją na Ukrainę i rosnącym zagrożeniem eskalacji po stronie Rosji. Realizuje więc założenia Kompas strategicznego z marca 2022 r., czyli unijnej strategii bezpieczeństwa, która wskazuje na potrzebę zwiększenia mobilności wojskowej sił zbrojnych w UE i poza jej granicami.

Dotychczasowe osiągnięcia. Założenia planu działania na rzecz mobilności wojskowej z 2018 r. zostały zrealizowane, a rozbudowa infrastruktury transportowej podwójnego zastosowania (cywilno-wojskowej) odbywa się z uwzględnieniem wymogów dotyczących tras wojskowych i specyfikacji technicznych, które Rada zatwierdziła w 2019 r. (na ten cel w latach 2021–2027 z instrumentu łącząc Europe przewidziano 1,69 mld euro). Zgodnie z wytycznymi uproszczono także procedury celne w zakresie transportu wojskowego dzięki wprowadzeniu jednolitego formularza, zharmonizowano przepisy dotyczące transportu towarów niebezpiecznych, a działania obronne w ramach wspólnej

polityki bezpieczeństwa i obrony zwolniono z VAT i akcyzy, co przynosi państwom członkowskim oszczędności.

Oprócz planu działania instytucje UE wraz z państwami członkowskimi rozwijają mobilność wojskową przy pomocy innych inicjatyw bezpieczeństwa. W ramach stałej współpracy strukturalnej (PESCO) państwa prowadzą dwa główne projekty: mobilności wojskowej oraz centrów logistycznych (w Polsce pełną zdolność operacyjną do końca 2024 r. ma osiągnąć centrum w Kutnie). W ramach Europejskiej Agencji Obrony (EDA) od 2019 r. działa natomiast projekt nadzorujący optymalizację zezwoleń na ruch transgraniczny, w ramach którego w 2021 r. państwa podpisały uzgodnienia techniczne dotyczące transportu na lądzie i w powietrzu. Z Europejskiego Funduszu Obronnego w wysokości 9 mln euro finansowany jest też rozwój cyfrowego systemu mobilności wojskowej (SDMMS), który do połowy 2025 r. ma zapewnić wymianę informacji między rządami zatwierdzającymi i wnioskującymi o ruchy wojsk.

Założenia nowego planu. Plan 2.0 zakłada rozwój mobilności wojskowej w perspektywie do 2026 r. Jego głównym celem jest eliminacja luk w infrastrukturze transportowej i zabezpieczenie dostaw paliw, ponieważ czynniki te mają kluczowe znaczenie dla sprawnego transportu żołnierzy i sprzętu wojskowego w przypadku konwencjonalnego konfliktu zbrojnego. Nowym ważnym elementem planu jest [poprawa ochrony infrastruktury przed zagrożeniami hybrydowymi](#), w tym [cyberatakami](#), co ma znaczenie także wobec dalszej cyfryzacji procedur administracyjnych,

np. udzielania zgód na przewóz transgraniczny lub wypełniania formularzy celnych. Cele dotyczą ponadto poprawy zdolności transportowych drogą powietrzną i morską, a także zwiększania wojskowej efektywności energetycznej i odporności na skutki zmian klimatu. W dłuższej perspektywie plan 2.0 zakłada też konieczność przeprowadzenia [analizy powiązań mobilności wojskowej z unijnymi programami kosmicznymi](#), takimi jak Copernicus, [program bezpiecznej łączności](#) czy europejski system wspomagania satelitarne (EGNOS). W obliczu agresywnych działań Rosji kluczowe jest natomiast rozszerzenie współpracy, która oprócz tradycyjnych partnerów, takich jak NATO, USA, Kanada, Norwegia i Wielka Brytania, ma objąć także najbliższe sąsiedztwo UE – Ukrainę, Mołdawię i państwa Bałkanów Zachodnich.

Znaczenie współpracy sojuszniczej. Podejmowane w UE działania w obszarze mobilności wojskowej odpowiadają na potrzeby wojskowe państw, które w większości są także członkami NATO (poza Austrią, Cypr, Irlandią, Maltą i Szwecją). Spójność działań obu organizacji jest więc przedmiotem stałych konsultacji między nimi, a mobilność wojskowa stanowi jeden z flagowych tego przykładów. Lista wspólnych priorytetów zawarta w siódmym sprawozdaniu z postępów współpracy UE i NATO z czerwca 2022 r. obejmuje m.in. standaryzację wymogów wojskowych, budowę infrastruktury transportowej i wzmacnianie jej odporności, a także upraszczanie procedur w zakresie ceł, ruchu transgranicznego i transportu towarów niebezpiecznych. Odpowiada to działaniom podejmowanym w UE, a przykładem skutecznego wdrażania są wymogi dotyczące infrastruktury transportowej, które w 95% pokrywają się z określonymi w NATO.

Atutem UE jest zdolność do angażowania partnerów we współpracę w sprawie mobilności wojskowej. Dotyczy to szczególnie utworzonego w 2018 r. projektu mobilności wojskowej w PESCO. Pełni on rolę platformy polityczno-strategicznej, w której bierze udział 25 z 27 państw członkowskich (poza Danią i Maltą). Pod koniec 2020 r. został on otwarty na członkostwo państw trzecich, a już w pierwszej połowie 2021 r. dołączyły do niego USA, Kanada i Norwegia, pod koniec 2022 r. natomiast – Wielka Brytania. Zainteresowanie współpracą w ramach projektu wskazuje przede wszystkim na jego operacyjne znaczenie dla transgranicznego transportu wojskowego w Europie. W przypadku Brytyjczyków świadczy też o poprawie [stosunków z partnerami europejskimi w dziedzinie bezpieczeństwa, które pozostawały napięte po brexicie](#), chociaż nie przełamuje impasu we współpracy instytucjonalnej z UE ze względu na międzyrządowy charakter PESCO. Innym ważnym przykładem jest projekt w ramach EDA nadzorowania optymalizacji zezwoleń na ruch transgraniczny, do którego w 2020 r. dołączyła Norwegia.

Wnioski i wyzwania na przyszłość. Rosyjska inwazja uwydatniła znaczenie mobilności wojskowej w Europie, a sprawne przekazanie Ukrainie sprzętu wojskowego, szczególnie w pierwszym okresie wojny, było kluczowe dla jej zdolności obronnych. UE właściwie określiła więc kierunki rozwoju polityki bezpieczeństwa i obrony, realizowane m.in. na podstawie planu działania na rzecz mobilności wojskowej z 2018 r. (zaktualizowanego w 2022 r.), a także projektów w ramach PESCO i EDA, takich jak mobilność wojskowa, centra logistyczne i optymalizacja procedur. W obliczu ciągłego zagrożenia agresywnymi działaniami Rosji skrócenie czasu reakcji sił zbrojnych stanowi ważny element odstraszenia konwencjonalnego w Europie. Polska np. już wypełnia cel pięciu dni na zezwolenia w przypadku regularnych jednostek i trzech dni – sił szybkiego reagowania.

UE, która dysponuje zarówno instrumentami finansowymi, programowymi, jak też prawnymi, skutecznie wdraża założenia mobilności wojskowej. Pozytywnie ocenić należy szczegółowe założenia planu działania na rzecz mobilności wojskowej 2.0, które uwzględniają specyfikę rosyjskiej inwazji z lutego 2022 r. i jej konsekwencje dla bezpieczeństwa państw europejskich. W krótkim okresie szczególnie ważne będzie utrzymanie tempa dostosowywania infrastruktury drogowej, kolejowej i lotniczej – głównie w Europie Środkowej – do zagrożenia ze strony Rosji. Polska otrzymała np. wsparcie dla największej liczby przedsięwzięć w drugim konkursie w ramach instrumentu łącząc Europę (33 mln euro na 5 projektów), co pozwoli wzmocnić kilka sieci transportowych. Warto, by państwa członkowskie [zainwestowały więcej także w budowę cyberodporności i poprawiły wymianę informacji na temat cyberzagrożeń](#), szczególnie wobec cyfryzacji procedur wojskowych i rosnącej liczby ataków na infrastrukturę krytyczną. W dłuższej perspektywie konieczne będzie też włączenie do mobilności wojskowej zdolności kosmicznych UE w zakresie obrazowania, komunikacji i nawigacji.

Rozszerzenie współpracy w ramach mobilności wojskowej na Ukrainę, Mołdawię i Bałkany Zachodnie jest ważnym sygnałem spójności politycznej UE i jej partnerów w obliczu agresywnych działań Rosji. W konsekwencji powinno ono stanowić podstawę stopniowego włączania państw objętych unijnym procesem rozszerzenia do polityki bezpieczeństwa i obrony. Polska już na tym etapie zabiega o udostępnienie unijnych środków na rozbudowę i dostosowywanie sieci transportowych w kierunku Ukrainy i Mołdawii, gdzie utrudnienia – oprócz niewystarczającej liczby tras – dotyczą także np. szerokości torów kolejowych. Istotną rolę powinny odgrywać również inne działania na rzecz budowy interoperacyjności państw regionu z UE i NATO, w tym dialog na temat wymogów wojskowych i wspólne ćwiczenia.